

1995. Kokemukset rikastuttivat sotalapsia

Matti Kalliolla syntyi elinikäinen ja lämmin suhde Tanskan-vanhempiin

Tamperelainen **Matti Kallio**, 60, on sotalapsi. Kallio oli Tanskassa yhtäjaksoisesti kolme vuotta ja yhden kuukauden keväästä 1942 kesäkuuhun 1945.

Kallion elämää sotalapsikokemukset ovat rikastuttaneet, sillä suhde kasvatustavanhempiin ei katkennut koskaan, ei myöskään Tanskaan.

Vaikka Tanskan-vanhemmat ovat kuolleet, on tapahtunut uusi käänne Tanskan-suhteissa: siirtolaisena Sakkolasta saapuneen **Meeri-vaimon** sisar, taiteilija **Martta Karvonen-Olesen** elää siellä perheineen. Lapsenlapset jatkavat yhteydenpitoa.

Koko elämäntyö on sitonut Matti Kallion pohjoismaisiin yhteyksiin, sillä hän on työskennellyt Invalidiliitossa, ollut Tampereen seudun invalidien puheenjohtaja, Tampereen vammaisneuvostossa ja Tampereen vammais- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan puheenjohtaja.

– Johonkin päin Tanskaa on aina ollut yhteyksiä.

Matti Kallio on Tampereella perustetun Suomi-Tanska-yhd-

tyksen voimahahmoja. Vireä, koko maahan levinnyt ystävyseura syntyi Tanskassa sotalapsina olleiden aloitteesta. Tampereella on lähes 100 Tanskassa sotalapsena ollutta.

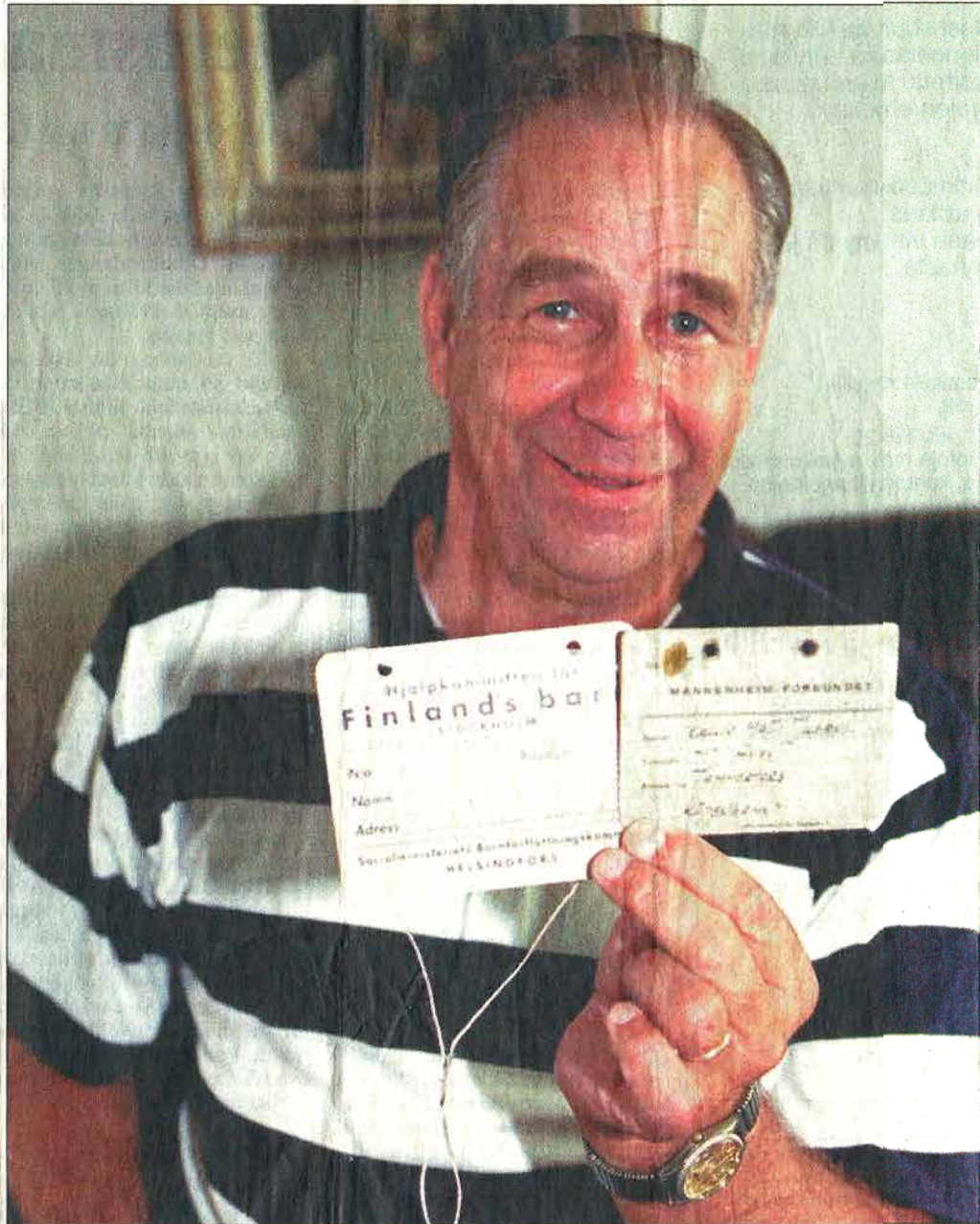
Yhdistyksen kohokohta oli kaksi vuotta sitten koottu kiitosadressi Tanskan kuningattarelle Margareeta II:lle.

Suomalaiskerhossa käyminen lopahti

Matti lähetettiin Tanskaan seitsemänvuotiaana. Hän kuului silloin etusijan saaneisiin lapsiin, sillä hänen isänsä oli kuollut syöpään 1939, ja vaikka hän oli ainoa lapsi, hänellä oli lapsihäviönsä eli polion aiheuttama invaliditeetti. Aliravitut ja sairaat 2–7-vuotiaat saivat etusijan.

– Lähdöstä en muista paljon, mutta meitä tamperelaisia koottiin ryhmä junamatkalle Turkuun. Kaikki porasivat.

Kööpenhaminassa alkoi lasten jako kasvatustavanhemmiin, ja Matti-poika päättyi S. Andersenin perheeseen Århusin Riskoviin.



Matin kaulalappu. Matti Kallio on säilyttänyt ”rahtikirjansa” eli kaulassa pidetyn henkilötietolapun, joka oli jokaisella sotalapsella. Oikealla Tanskan, vasemmalla Ruotsin henkilötietolappu (vasen kuva). Lisäksi sotalapsiajalta on tallella tanskalaisia ostokuponkeja ja valokuvia kasvatustavanhemmilta. (yläkuva).

Tämä perhe piti Mattia vain kolme kuukautta, sitten hänet siirrettiin Århusissa Fenge ja Edel Larsenin perheeseen, jossa hän oli ainoa lapsi.

Yhteyttä Matti piti Anni-äitiin Tampereelle kirjeitse. – Outohan kaikki oli aluksi, kun olin ollut Teiskon perillä talvisotaa paossa ja yhtäkkiä olin pikkukielessä perheessä.

Larsenin perhe oli tavallinen työläisperhe, jonka huostassa elämä alkoi sujua normaalia rantaansa koulussa ja välillä suomalaisen lotan pitämässä kerhossa. Suomalaiskerhossa käyminen lopahti, kun kaverit olivat äkkiä tanskalaisia.

Larseneille oli majoitettu miehittäjäkin eli kaksi saksalaista upseeria, jotka jäivät mieleen ystävällisinä setinä.

Matille tuli Tanskassa vielä uusi muutto, kun Fenge-isä sai työtä Odensesta Fynin saarelta,

joka oli julistettu sotatoimialueeksi. Suomen kansalaisena Matti sai erikoisluvan, ja hän oli Odensen ainoa suomalainen sotalapsi.

”Poika voi palata, jos hän itse haluaa”

Sodan loppuvaiheessa Matin äiti kirjoitti, että poika voi palata, jos hän itse haluaa. Suomalaislapsille oli tulla myös mukikas vaihe saksalaissiirtolaisten muututtua vihollisiksi. Sensuurin vuoksi kirjeitä alettiin lähettää puolueettoman Ruotsin kautta, ja siellä eräs insinööri kirjoitti kirjeet uudestaan sekä Suomeen että Tanskaan.

Keväällä 1945 tuli paluu Suomeen. Matti oli ainoa Odensesta joukkoon liittynyt. Kaikki puhuivat tanskaa, ja Matin mieleen jäi suomalaislotta hermostuttanut kinastelu, palaavatko he Tur-

kuun vai Åboon. Lapset olivat unohtaneet, että kyseessä on sama kaupunki.

– Suomessa sitten keskusteltiin vain viittilöimällä. Olin kesän sukulaistalossa Hämeenkyrössä, jonne tuli serkkutyttö Helsingistä. Hän osasi sentään vähän ruotsia, Matti kertoo kielivaikeuksista. Hän ei osannut saanaakaan suomea enää.

Syksyllä alkoi Johanneksen koulu Tampereella. Opettaja ei ymmärtänyt tanskaa eivätkä paluumuuttajat suomea. Matti ei unohtanut Tanskaa eikä kasvatustavanhempiaan, vaan jo 1947 hän lähti kesän viettoon Fynille, jonne hän jäi koko syksyksi.

Matti palasi tosin kevääksi 1948 taas Johanneksen kouluun ja alkoi palauttaa suomen kielen taitoa: – Kyllä se aika pehmeätä suomea oli, Matti nauraa.

Matti Kallio mietti paluuta, joka häneltä onnistui melko juohavasti. Syynä lienee, että kasvatustavanhemmat olivat ”tavallisia” työläisiä. Moni lapsi nimittäin ei halunnut sopeutua Suomen köyhiin oloihin lainkaan. He eivät tunteneet vanhempiaan eivätkä hyväksyneet asunnoksi hellahuonetta Pispalassa. Moni oli asunut aatelislinnassa ja ylellisessä ympäristössä.

– Kasvatustavanhempani kävivät Tampereella usein. Viimeksi Tanskan-äitini oli tulossa 1983, mutta hän menehtyi juuri ennen joulua vaikeaan sairauteensa.

Kallio arvelee, että jos Tanskassa olosta oli jotain haittaa, se koskee hänen suomeksi kirjoittamaansa tekstiä, jossa saattaa vivahtaa tanskan vaikutus.

Teksti:
SEPPO KANGASNIEMI
Kuvat:
HANNU TERIÖ